

Projekt Mandé Norte/ Murindó

utifrån CSR och human security i Atrato regionen i
Colombia

Paola Castro Echeverri
890823-2120

Abstract

Denna uppsats analyserar fallet om Rio Tintos projekt Mandé Norte/Murindó i Colombia utifrån de internationella CSR standarden samt företagets egen CSR policy. Rio Tintos agerande i området ställs i relation till deras CSR policy och befolkningens säkerhet analyserat utifrån human security. Först kommer en genomgång av CSR och human security. Därefter kommer en beskrivning av vad som har skett kring projektet Mandé Norte/Murindó och hur detta har drabbat ursprungsbefolkningen, Embera-katío och de två afro-colombianska grupperna. Rio Tinto har en tydlig CSR policy som inte har följts i detta fall och har därmed påverkat säkerheten för befolkningen på ett negativt sätt. Genom att påverka dels miljön, men också genom att införa den colombianska armén i området mot befolkningens önskemål. FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter och den colombianska konstitutionen har inte heller följts.

Nyckelord: Corporate Social Responsibility, Human Security, Colombia, Gruvindustri, Rio Tinto pl, Embera-katío indianer, Mandó Norte/Murindó

Antal tecken: 69 328

Förkortningar

CSR	Corporate Social Responsibility
SRSR	The Special Representative of the Secretary-General of the United Nations
FN	Förenta Nationerna
NGO	Non Governmental Organisation
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
CIJP	Comisión Intereclesial de Justicia y Paz
ONIC	Organización Nacional Indígenas de Colombia
PPTTRC	Permanent People's Tribunal Session on Transnational Enterprises and the Rights of Peoples in Colombia

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och forskningsfrågor	3
1.2 Analysmodell/teori	4
1.3 Metod och Empiri	5
2 Corporate Social Responsibility (CSR)	8
2.1 Corporate Social Responsibility i den internationella arenan	8
2.2 Latinamerika och CSR	13
2.3 Rio Tinto plit och CSR	14
3 Human Security	18
3.1 Human Security	18
4 Projektet Mandé Norte/Murindó	22
4.1 Projektet Mandé Norte/Murindó	22
5 Analys	27
5.1 Rio Tinto, CSR och Embera-katío befolkningen	27
5.2 Human Security och Embera-katío befolkningen	30
6 Slutsats	34
7 Referenser	38
7.1 Böcker	38
7.2 Artiklar	39
7.3 Online	40

1. Inledning

”States shall consult and cooperate in good faith with the indigenous peoples concerned through their own representative institutions in order to obtain their free and informed consent prior to the approval of any project affecting their lands or territories and other resources, particularly in connection with the development, utilization or exploitation of mineral, water or other resources.” (Artikel 32.2 United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples).

Den colombianska staten har än idag inte skrivit på denna deklARATION från FN, men har dock något liknande med i landets konstitution från 1991. Det krävs av företag inom gruvindustrin att konsultera den berörda befolkningen innan någon utforskning och exploatering av området sker. Befolkningen har rätt att säga nej och därmed kräva att ingen exploatering sker. Detta gäller särskilt den indianska befolkningen, men även den afro-colombianska (Solly 2009).

Det brittisk- australiensiska företaget Rio Tinto plt och Muriel Mining Corporation, med huvudkontor i USA och Colombia mellan åren 2005-2011, har hamnat i konflikt med lokalbefolkningen från tolv indianska grupper samt två afro-colombianska i Atrato regionen som är så kallade ”ancestral territories” (PBI Colombia no 18 2011:19). Bakgrunden till konflikten är att företagen har fått tillstånd av den colombianska staten att exploatera berget Cerro Cara de Perro (även känd som Ellausakirandarra) på mineraler, så som guld, koppar och molybden under de kommande trettio åren, med möjlighet till förlängning på trettio år och detta utan att tillfråga lokalbefolkningen (minesandcommunities.org). Muriel Mining Corporation bildade ett samriskföretag med det större företaget Rio Tinto plt som båda är listade i bland

annat London-börsen. Muriel Mining Corporation blev dock uppköpt av den kanadensiska företaget Sunward Resources Ltd, i april år 2011. Projektet som drevs av Rio Tinto plt och Muriel Mining Corporation fick namnet ”Mandé Norte/Murindó och startade år 2005 (Solly 2009).

Berget är beläget i ett naturreservat som grundades år 1959, som sedan är en del av det indianska reservatet El Murindó och som är en av Colombias största. Cerro Cara de Perro är heligt för den indianska befolkningen. Embera-katio indianerna menar att det är därifrån som ”Jaibaná”, gruppens spirituella ledare, sänder andar att vakta över gruppen och sänder dit de andar som inte är goda. Den indianska folkgruppen Embera-katio fick år 1970 erkännande över detta territorium och år 2000 fick även den afro-colombianska befolkningen i regionen rätt till landet, vilket innebär att de har rätt till jorden kollektivt. Därmed är det två folkgrupper som företagen skulle ha tillfrågat innan de kunde gå vidare med några som helst exploateringar eller aktiviteter i området (Solly 2009).

Corporate Social Responsibility är idag ett sätt för företagen att vara mer ansvarsfulla och framförallt att respektera de länderna de är verksamma i, samt respektera internationella lagar. I ett samhälle där företag har inkomster som kan överstiga ett helt lands BNP är det viktigt att ha riktlinjer, och/eller lagar för att dessa inte ska kunna utnyttja sin makt. Det är lätt att se att det blir en maktasymmetri mellan befolkningen i det område där företaget befinner sig och företaget. Att ta hänsyn till den individuella människans rättigheter och säkerhet blir då otroligt viktigt för att det inte ska uppstå våldsamma konflikter eller orättvisor.

CSR är ett företags hänsynstagande och etiska ansvar mot investerare och konsumenter. Men även etiskt ansvar mot samhället, juridiskt ansvar mot regeringen och dess lagar, samt dess oinskränkta ansvar mot befolkningen

(Mahoney, Thorne 2005:242). Rekommendationer för hur förhållandet mellan företag – stat och befolkningen ska regleras har gjorts av FN i 2008 års rapport av professor John Ruggie, FN:s Generalsekreterares Särskilde Representant om frågan om mänskliga rättigheter och transnationella företag samt andra företag (SRSG, dess engelska motsvarighet) (McCorquidale 2009:1).

På senare tid har det blivit populärt för transnationella företag att ha en CSR agenda. Anledningarna är många, en del menar att det beror på enkla humanitära skäl, andra menar för att de på det sättet gör sig mer konkurrenskraftiga. UN Global Compact uppmanar företagen att ha en CSR policy samt hjälper företagen hur de ska arbeta socialt i de länder där de är verksamma i. CSR är dock inte obligatorisk, det är inga konkreta lagar i sig, utan det är snarare riktlinjer. I och med detta blir de mer eller mindre frivilliga och inte lagbindande.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur *Rio Tinto* uppfyller *CSRs* *politics* och *följdena i termer av human security*. Företaget menar att med deras investering kommer fler möjligheter till landet och regionen, ökad säkerhet samt att en positiv förändring kommer att ske. Jag vill undersöka om detta verkligen är fallet och jag vill framförallt ta reda på *hur Embara-katio indianernas och den afro-colombianska befolkningens säkerhet har påverkats i och med företagets närvaro*. Jag vill analysera effekterna utifrån ett human security perspektiv för att sedan koppla detta samman med CSR. Samt undersöka hur CSR kan

användas som ett verktyg för att behålla eller skapa säkerhet i ett område.

Eftersom min fokus kommer att vara på företaget och deras påverkan på befolkningen kommer jag inte att gå in på de konsekvenserna som andra aktörer har haft på befolkningen. Jag är fullt medveten om att människors säkerhet angår alla i samhället och inte bara företagen. Men fokuseringen på uppsatsen är bara på företaget Rio Tinto och deras ansvar, vilket leder till att det är bara deras roll som analyseras här. Jag har valt att ha två frågor för att kunna undersöka CSR och human security i Mandé Norte/ Murindó fallet. Frågorna är av undersökande slag och är; *Har Rio Tinto agerat utifrån sina CSR åtagande i fallet med projektet Mandé Norte/Murindó i Colombia?* Därefter har jag en underfråga som kopplar samman CSR och human security med fallet ifråga; *Hur har deras (Rio Tinto plt) agerande drabbat befolkningen i Mandé Norte/Murindó utifrån ett human security perspektiv?*

1.2 Analysmodell/Teori

För att besvara undersökningsfrågorna tänker jag använda mig av CSR och human security. Med dessa medel ska jag granska om företaget uppfyller sina CSR åtagande och vad human security har att säga om vad säkerhet är och försöka svara på frågan om hur företaget påverkar befolkningen med sin närvaro. Human securitys referensobjekt är den individuella människan och är därmed bäst lämpad för den typ av analys som jag vill göra. Min fråga riktar sig till den lokala befolkningen och inte vad staten anser, därmed är det deras säkerhet jag är intresserad av och hur deras vardagsliv påverkas.

CSR är riktlinjer för företagen i hur de ska förhålla sig till landet och samhället de är aktiva i. När ett gruvföretag kommer till en plats påverkas dess miljö. Dels

på grund av de tekniker som används vid exploateringen av mineraler, dels på grund av att ett helt område spärras av vilket förhindrar lokalbefolkningen från att röra sig fritt. Företaget påverkar även samhället i stort genom att skapa fler arbeten och kanske även resurser. Företaget kan själv bestämma sig för att endast ta arbetskraft utifrån, bara från lokalbefolkningen, eller blanda dessa två. Lokalbefolkningens levnadssätt förändras också i och med närvaron av företaget, dels miljömässigt, men även genom att samhället förändras i sig. Företagets säkerhetspersonal kan också påverka befolkningen på olika sätt och det är där human security kommer in.

1.3 Metod och Empiri

Uppsatsen kommer att vara en kvalitativ undersökning då det är människan och hennes handlingar som står i fokus och utifrån detta försöka tolka den nuvarande situationen i regionen. Problemställningen kommer att vara det som styr arbetet och utifrån de fakta jag hittar ska jag komma fram till ett resultat. Det jag eftersträvar är intersubjektivitet. Arbetet ska vara genomskinligt och läsaren ska kunna följa mina spår (Lundalh, Skärvad 1999:80). Det ska vara möjligt att göra en liknande studie och förstå mina slutsatser, dock kan dessa alltid skilja sig åt. Vidare kommer den att vara uppbyggd som en fallstudie, då området, företaget och de drabbade människorna redan är specificerat. Fallet är valt på ett deskriptivt sätt (Teorell, Svensson 2007:69). De är en ursprungsbefolkning och är en minoritet som fortfarande lever efter sina egna traditioner. Därför är mötet mellan befolkningen och företaget väldigt intressant i min mening. Situationen i området avspeglar det som jag vill undersöka och har de lämpliga särdrag för att kunna analysera CSR och human security. De slutsatser jag kommer fram till

här kommer vara gällande just Mandé Norte/Murindó fallet och är inte en generell tolkning för hur Rio Tinto verkar (Teorell, Svensson 2007:68). Jag kommer försöka förklara och analysera det som händer på platsen med hjälp av CSR och human security, vilket gör arbetet till ett teorianknutet sådant. Frågorna ska besvaras och analyseras genom teori (Teorell, Svensson 2007:44).

Arbetet kommer att börja med en djupare genomgång av CSR och vad olika forskare, regeringar och NGO:s definierar det. Hur CSR i så fall kan implementeras, och om det ska vara fokus på det filantropiska i CSR eller i det etiska ansvaret. Därefter kommer en genomgång av Rio Tintos egna CSR åtagande för att på ett lättare sätt kunna analysera företaget i det colombianska fallet. En djupare genomgång av human security kommer sedan, då det är utifrån denna teori som jag ska analysera säkerheten för befolkningen i Mandé Norte/Murindó.

I nästa avsnitt kommer fallstudien, projektet Mandé Norte/Murindó, i fokus. Fokuseringen kommer att vara på utvecklingen i området sedan företaget Rio Tinto plit blev aktiv där och hur denna process har varit. Företagets agerande ska sedan kopplas samman med CSR och deras egna CSR policys i analysen och knyts an till human security. Referensobjektet för säkerheten kommer att vara lokalbefolkningen i området kring Mandé Norte/Murindó.

Materialet kommer att bestå dels av sekundära källor, då jag inte har möjlighet att åka till Colombia och samla in data själv. Dels av primära källor då jag ska ta del av vad företaget och vad organisationer säger om det här fallet. Informationen för hur CSR och human security definieras, kommer att utgå från olika forskare samt FN. Den informationen jag kommer att använda mig av från Rio Tinto plit är framförallt deras egen tolkning av CSR och deras policy inom detta område. Anledningen till att jag inte har med Muriel Mining Corporation beror på att de inte har lika tydliga CSR policys som Rio Tinto, samt längden på

Uppsatsen är för kort för att kunna fördjupa mig i de båda företagen. Rio Tinto har dessutom klara ståndpunkter av vad de förväntar sig av sina samriskföretag. Jag kommer även ta del av artiklar från nyhetstidningar från framförallt Colombia som beskriver situationen.

Informationen från organisationerna är framförallt rapporter som dessa har skrivit och annan information. Organisationerna är NGO:s, så som Peace Brigades International, Comisión Intereclesial de Justicia y Paz, Solidarity with Colombia, London Mining Network med flera. Fördelen med att använda NGO:s är att de brukar ha direkt kontakt med människorna på de drabbade områdena. Därmed är deras information ovärderlig för mig som inte kan vara på plats.

2. Corporate Social Responsibility (CSR)

Här kommer en genomgång av CSR och hur det definieras, samt om det är något frivilligt eller obligatorisk från företagets sida. Till att börja med kommer först en genomgång på ett internationellt plan, för att sedan bli regionalt i fallet med Latinamerika och till sist Rio Tintos plit egen CSR policy.

2.1 Corporate Social Responsibility i en internationell nivå

De senaste två decennierna har diskursen om Corporate Social Responsibility (CSR) fått alltmer utrymme. Det finns flera anledningar till varför detta är så och ett av dem är globaliseringen. Den ekonomiska utvecklingen har spridit sig till alla världens hörn och med detta kommer dels fördelarna, men även nackdelarna som har blivit alltmer tydliga (Tolhurst 2010:XXVII).

När fler länder kom att vara en del av det globala kapitalistiska systemet fick även affärssystemet en större roll i alla de sociala skikten. Det har kommit till olika sätt att hantera det större inflytande från företagen. Forskare, företag, stater och NGO:s har försökt komma med ett klart koncept och riktlinjer för hur företagen ska bete sig i gästländerna. Riktlinjer som i vissa fall är klara och tydliga, men även i ständig förändring ju längre diskursen är aktiv (Tolhurst 2010: XXVII). CSR är en mix av etik, ekonomi, juridik och statsvetenskap men

även ett normativt och empiriskt/teoretiskt förhållningssätt och påstående (Bexell 2005:33).

Transnationella företag har vanligtvis sin högkvarter i något västerländskt land, men har sin industri-, och produktion i ett utvecklingsland där det oftare bryts mot mänskliga rättigheterna (Bexell 2005:33). Så måste inte alltid vara fallet, men ett stort antal har varit inblandade i brott mot de mänskliga rättigheterna, miljöförstöring och varit i samarbete med regeringar som begår grova brott mot mänskligheten. I flera av fallen har företagen bidragit till att skapa en stor ekonomisk tillväxt som senare har använts i att upprätthålla ett status quo förhållande med stora klyftor och ojämlikhet (de Jonge 2011:67).

Stater har svarat på många olika sätt på de potentiella förmåner och hot som transnationella företag representerar genom sina aktiviteter och allt större inflytande i länderna. Fattiga länder framförallt, har välkomnat de investeringar som dessa företag har erbjudit, men på samma gång har de varit oförmögna eller ovilliga att adressera till de brott mot mänskligheten som företagen senare gjort sig skyldiga till (de Jonge 2011:67). Utöver några nationella lagar som flera länder har för företagen, finns det inga lagar som gäller internationellt i termer av de mänskliga rättigheterna. Företagen har dock flera rättigheter enligt internationell rätt samt är skyddade. Exempelvis kapitel elva i North American Free Trade Agreement (NAFTA) [8-10] skyddar de transnationella företagen från att exproprieras utan likvärdig kompensation (de Jonge 2011: 67,69). Colombia tillhör ett av de länder som har undertecknat North American Free Trade Agreement. Dessa fördrag visar ofta hur den utländska investerarens egenintresse kan komma i konflikt med gäst landets åtgärder för sociala skydd och/eller miljöskydd (de Jonge 2011:69).

Behovet av regler för hur de multinationella och transnationella företagen ska bete sig har blivit mer påtaglig. Publicitet har även varit en faktor i detta, då

många företag har fått uppleva hur dålig publicitet kan påverka affärerna negativt. Det gick till den grad att många transnationella och multinationella företag själva började utveckla principer för hur de skulle förhålla sig till bland annat de mänskliga rättigheterna och förhindra att brott mot dessa begås (de Jonge 2011: 72). År 2003 gav Förenta Nationerna ut Draft Norms. Denna avhandling var den första i sitt slag och skriven i fördragsform som består av 23 artiklar som sätter mänskliga rättighetsstandarder för företag inom den internationella arenan. Från civila, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, till konsumentskydd och miljö utövande (de Jonge 2011:74).

Fördraget erkänner att staterna är de principiellt ansvariga till att de mänskliga rättigheterna respekteras, och även att transnationella företag samt andra företag inom deras "spheres of activity and influence" har legala skyldigheter. Denna första Draft Norm, blev väldigt kritiserad av företagen och därmed tillsattes en speciell representant för att utveckla vidare de riktlinjer som skulle gälla för företagen. Generalsekreterarens Särskilde Representant om frågan om mänskliga rättigheter och transnationella företag samt andra företag (SRSRG), John Ruggie blev utsedd år 2005. Ruggie menar även att företagets "spheres of influence" leder till samma skyldigheter som stater, men med den skillnaden att för stater kommer detta att vara primärt, och för företagen kommer att vara sekundärt (de Jonge 2011:74-75). År 2008 kom Ruggies rapport med nya riktlinjer till företags ansvarstagande gällande de mänskliga rättigheterna. Dessa grundar sig framförallt på tre pelare:

1. Staten har skyldighet att skydda mot brott mot de mänskliga rättigheterna från en tredje part, inklusive företag, genom lämpliga policys, reglering och tilldömande.
2. Företagens ansvar att respektera de mänskliga rättigheterna, som i dess grund betyder att kontinuerligt arbeta för att förhindra kränkning av andras rättigheter-,

3. Samt att ge större möjlighet för offren att få ut kompensation, genom rättsliga vägar eller inte.

(de Jonge 2011:74).

Meningen med dessa tre pelare är att alla tre ska vara beroende av varandra. Var och en ska komplettera varandra.

Ruggies rapport från 2008 klargör att företagen ska respektera de mänskliga rättigheterna, men denna rapport är inte lagbindande och därmed kan företagen inte bli direkt skyldiga för brott enligt den internationella rätten. Många företag och företags organisationer har stöttat denna rapport som även lyfter fram företagets frivillighet i att handla på ett ansvarsfullt sätt. Stödet härstammar framförallt från åsikten att företag inte ska ha samma skyldighet inför internationell rätt som stater, men de menar även att många företag redan idag har skapat sina egna CSR policys för att handskas med sådana frågor (McCorquodale 2009:391).

Att ha CSR policys är dock inte detsamma som att ge skydd åt de mänskliga rättigheterna. Även om CSR kan skilja sig åt är några tankar de samma, och det är exempelvis att CSR är ledningsstyrd samt företagsbestämd och är gjorda för att bistå företagets affärer. Det betyder att anseende spelar roll, även om slutresultatet är menat att vara positivt socialt sett (McCorquodale 2009:391). Det finns två breda åsikter om av vad CSR är. Den första fokuserar framförallt på resultat, inklusive i termer av påverkan på verksamheten, kommersiell succé och bredare sociala framgångar. Den andra definitionen, är den som understryker det frivilliga i CSR, att ”frivilligt” inte är något som företaget enligt lag är bunden till, vilket i det fallet får CSR att likna mer välgörenhet (McCorquodale 2009:391).

På den brittiska regeringens hemsida om CSR-frågor definieras det som:

”the business contribution to our sustainable development goals. Essentially it is about how business takes account of its economic, social and environmental impacts in the way it operates – maximizing the benefits and minimizing the downsides. Specifically we see CSR as the voluntary actions that business can take, over and above compliance with minimum legal requirements, to address both its own competitive and the interest of wider society” (Zerk 2011:30).

Även den brittiska regeringen betonar det frivilliga i CSR. Europa kommissionen definierar också CSR som framförallt frivilligt, men skiljer sig i den bemärkelsen att den anser att agera tillmötesgående med lagen ingår i termen att vara ”socially responsible” och mer därtill. Den anser att i termen ingår det- mer än att bara följa lagen, de ska också investera mer i ”human capital, the environment and relations with the stakeholders” (Zerk 2011: 30).

NGO:s däremot brukar tona ner begreppet ”frivilligt” och fokuserar framförallt på att företagen ska vara bra ”företags medborgare” (”corporate citizenship”) och nödvändigheten i att dessa betar sig etiskt korrekt. Företag ska vara ansvariga för alla sina intressenter i alla sina aktiviteter och projekt (Zerk 2011:30). CSR konceptet är baserad på förväntningar om att företagen inte längre ska handla efter de behov som deras intressenter har, utan även på de plikter mot samhället som de är verksamma i (McCorquodale 2009:391). De mänskliga rättigheterna är dock inte något frivillig att följa, utan har legitima påtryckningar även om dessa vanligtvis inte är tillräckligt starka nog. Påtryckningar som internationella lagar, men som är för framförallt stater. Många CSR policys tenderar att fokusera på bara en del av de mänskliga rättigheterna istället för alla. Detta trots att det står klart och tydligt i Ruggies rapport att alla ska följas och alla är relevanta för företagen. Detta gäller även för de kulturella, ekonomiska, sociala och kollektiva rättigheterna (McCorquodale 2009:391).

Företagen har sedan länge arbetat hårt för och säkrat sin status som en ”juridisk person”, med legala påföljder som att rapportera och att bli övervakade, något som är nödvändigt för en sådan status. De har även varit alltmer krävande och har lyckats uppnå juridisk erkännande och skydd under flera mänskliga rättigheter. Därmed kommer även skyldigheten att respektera, skydda, främja och uppfylla andras rättigheter (Dias 2007:43). De mer neutrala definitionerna av CSR undviker att referera till de juridiska standarder, men tar för givet att det finns etiska principer som alla affärsverksamheter borde följa (Zerk 2011:31).

2.2 Latinamerika och CSR

I Latinamerika märks intresset för CSR främst komma från internationella NGO:s, transnationella högkvarterns policys och multilaterala institutioner, alltså betydligt mindre intresse från själva lokalbefolkningen (Peinado-Vara 2004:4). CSR ses ofta som något frivilligt från företagets sida, men vanligtvis är så inte fallet. Besluten för att följa CSR:s riktlinjer har oftast flera bakomliggande faktorer. Detta är speciellt gällande i de latinamerikanska fallen, då tryck från utlandet är vanligtvis större. Företagen är vanligtvis i mitten av ett system av påtryckningar, initiativ och advokatverksamheter som inkluderar flera andra aktörer. Systemet där CSR förespråkas består av ett samspel av flera andra ”system”, så som det nationella systemet (där företaget är), ”hemlandet” systemet (om företaget har anknytning till utländska eller transnationella företag), och det internationella systemet. Delaktigheten från den privata sektorn och regeringen är låg i Latinamerika (Haslam 2004:4-5).

CSR är väldigt ojämnt utbrett i regionen. En studie har gjorts som delar upp länderna i den Amerikanska kontinenten i fyra nivåer, tre för Latinamerika.

Studien gick ut på att räkna hur många träffar som CSR (eller dess spanska term) gav i sökmotorn Altavista. Utifrån antal träffar av ”CSR” sökmotorn gav i de olika regionerna, kunde man på så sätt skapa sig en bild på hur utbrett CSR är i de olika länderna. För de mer utvecklade länderna i Latinamerika så-, som Argentina, Chile och Mexiko, var nivån högre och de ”hinner ikapp” den utvecklade världen. Där finns även en bredare inblandning av den privata sektorn. Resten av länderna i Sydamerika ligger i en ”gående” nivå. Där finns det en viss aktivitet av CSR, men har ännu en del kvar att utveckla i den sektorn. Den tredje och sista gruppen var de som hade ”fastnat/ uppehållna”. Där finns det nästintill ingen CSR aktivitet alls. Dessa länder består av bland annat Cuba, Jamaica och Dominikanska Republiken (Peinado-Vara 2004:4). Colombia tillhör länderna i den ”gående” kategorin, med högst CSR aktivitet i gruppen (Haslam 2004:3).

För att CSR ska vara effektiv måste den anpassas till varje lands-, och dess befolknings krav och behov. Detta kräver ett större deltagande och ett demokratiskt synsätt av de olika aktörerna; regeringen, privata sektorn och befolkningen (Peinado-Vara 2004:6).

2.3 CSR och Rio Tinto pl

”We seek to ensure that Rio Tinto's presence fosters sound relationships and avoids civil conflict wherever we are. Rio Tinto respects and supports the dignity, well being and rights of Group employees, our families and the communities in which we live, as well as others affected by the Group's operation...Where those rights are threatened, we seek to have international standards upheld and to avoid situations that could be interpreted as condoning

human rights abuses. We ensure that our equipment and facilities are not misused [sic] in violation of them.”

(Rio Tinto, ”Human rights policy” 2012)

Det är de två första styckena i Rio Tinto pl:s policy som beskriver hur de följer de mänskliga rättigheter samt hur de visar att de tar en viss hänsyn till våldsamma situationer och önskar att inte göra någon handling som kan uppfattas som ett brott mot de mänskliga rättigheterna.

I deras ”Community policy” som även den går att hämta på deras hemsida, lägger företaget tyngd på att de båda parterna ska behandla varandra med respekt. Detta gäller bland annat företaget gentemot befolkningen och vice versa. I artikeln menar de att det är viktigt att båda parter förstår vad som är viktigt för varandra och att de gör sin bästa i varje nytt område de är verksamma att handla på ett sätt som ska vara passande i just det området. I policyn står det att Rio Tinto ska ta hänsyn till de olika kulturerna, livsstilarna, arven och sina grannars preferenser. Detta gäller framförallt i de områden där den industriella utvecklingen är ”lite känt” (Rio Tinto, Community Policy 2012).

Rio Tinto påpekar även vikten av att ha ett samarbete som är baserad på gemensamt engagemang, tillit och öppenhet. Företaget har även i sin ”community policy” att ständig kommunikation med befolkningen där ibland den lokala, men även på den regionala, nationella och internationella nivån, är viktig. Detta för att kunna skapa en bra arbetsmiljö samt kunna utveckla ett hållbart samarbete och förhållande (Rio Tinto, Community Policy 2012).

Företaget är öppet i sin mänskliga rättighets policy med att de använder sig av säkerhetspersonal som följer klara principer vilka är grundade på värderingar som finns i de mänskliga rättigheterna samt att säkerhetspersonalen har riktlinjer

och begränsningar i sitt bruk av våld (Rio Tinto, Human Rights Policy 2007).

Rio Tinto menar att deras inställning till de mänskliga rättigheterna är att de stödjer och respekterar dem enligt FN deklARATIONEN och att de ständigt och aktivt handlar på ett sätt för att förhindra att genom annan part bli involverade i brott mot dessa (Rio Tinto, Human Rights Policy 2007).

Rio Tinto menar att dem agerar strängt efter sin CSR policy och de nationella lagarna. Företaget har även frivilligt förpliktat sig efter OECD:s och FN:s Global Compacts riktlinjer för multinationella och transnationella verksamheter och är aktiva i Human Rights Working Group. Företaget understryker på hemsidan att de är hängivna åt att förhindra brott mot fundamentala mänskliga rättigheter genom sin säkerhets arrangemang. De vidtar även åtgärder för att inte bli inblandade i liknande fall av andra säkerhetsstyrkor, privata så som statliga. Företaget medger att i sitt arbete för att skydda de mänskliga rättigheterna krävs det även att undvika involvering via sina affärspartners handlande. Därför kräver de av sina samriskföretag att ständigt arbeta efter deras principer om att respektera de mänskliga rättigheterna, respektera befolkningen och att ständigt agera efter ett socialt ansvar för sina grannar och arbetare. I denna insats ingår att arbeta med folkgruppernas och samhällets hälsa, säkerhet och miljö.

(Rio Tinto, Human Rights 2007)

Företaget erkänner även det viktiga i det kulturella arvet och de platser som är anknutna till detta, dels av religiös betydelse och boendeplatser. Rio Tinto menar att för att på ett effektivt sätt handskas med kulturellt arv krävs det folkgruppens medverkande i alla beslut som skulle påverka deras kulturella arv. För att detta ska kunna vara möjligt är det viktigt att folkgruppens värderingar och bekymmer är hörda och respekterade av alla relevanta sektorer i företagens verksamhet. Företaget poängterar att den påverkan deras aktiviteter kan ha på specifika platser, objekt eller kulturella handlanden som de lokala folkgrupperna värderar högt är inte alltid självklara och uppenbara för de människor som inte

är en del av den lokala befolkningen. Detta tillgodoser företaget genom att vara måna om att ledare för de berörda folkgrupperna och intressenter ska vara inblandade i identifieringen och omsorgen av det kulturella arvet (Rio Tinto, Heritage Guide).

3. Human Security

I detta avsnitt kommer en djupare genomgång av human security och dess olika kategorier som senare kommer att användas i denna uppsats.

3.1 Human Security

”The objective of human security is to safeguard the vital core of all human lives from critical pervasive threats and to do so without impending long-term human flourishing” (Hampson 2009:231).

Human security har ändrat fokus på referensobjektet från staten till den individuella människan. Genom att göra detta menar man då att nyckeln till global säkerhet ligger i individen. Därav om individen är hotad är då även på ett fundamentalt plan, den internationella säkerheten hotad. Hoten behöver inte nödvändigtvis vara av militär karaktär, utan även andra faktorer, så som miljödegradering och ekonomiska klyftor, kan medverka i en konfliktprocess (Williams 2009:232). Syftet är att utöka konceptet av säkerhet till att omfatta även människor och inte bara stater. Därigenom övertygas staterna om att se efter sina medborgares behov då befolkningens säkerhet är statssäkerhet (Howard-Hassman 2012:90).

Report of the Commission on Human Security (2003) definierar human security på följande sätt: human security är berör hur man garanterar och expanderar människors vitala friheter. Det handlar om att både förstärka människors

ställning och situation samt göra det möjligt för människor att kunna styra sina egna liv. Det kräver dock även att de skyddas från direkta hot (Commission on Human Security, Human security now 2003:iv).

FN:s Development Program (UNDP) från år 1994 definierar human security som en universell angelägenhet. Genom att beskriva human security utirån vad det inte är snarare, än vad det faktiskt är, blir avsaknaden av human security lättare att förstå. Exempelvis fokuserar den kanadensiska regeringen på frihet från rädsla och den japanska regeringen fokuserar på frihet från nöd. Vidare står det i programmet att det finns många hot som angår alla människor, fattiga som rika. Dessa gemensamma hot kan vara arbetslöshet, droger, kriminalitet, förorening av sitt levebröd och brott mot de mänskliga rättigheterna. Human security är berörd av hur fria människor är att handla efter sina möjligheter, hur stor tillgång de har till marknaden, sociala möjligheter, hur de lever och handskas med samhället samt om de lever i konflikt eller i fred. UNDP delar upp human security i sju säkerhetskategorier, ekonomi, mat, hälsa, miljö, individ, samhälle och politik. Hur akut och intensivt hotet är kan dock skilja mellan de olika länderna, och även inom ett land, men hoten blir inte mindre riktiga och de växer (UNDP 1994:22-25, Howard-Hassman 2012:91-92).

Att tänka på ett samhälle i form av säkerhet ger utrymme för att ta hänsyn till de gruppssamhällen som inte nödvändigtvis är detsamma som statens syn på samhället. Ett samhälle för en specifik grupp kan vara inom en mindre del av en stat, eller till och med vara ett territorium som korsar statsgränser. En stat är en administrativ struktur som har ett tillhörande territorium och ett formellt medlemskap i form av nationalitet. En grupp i ett samhälle formar sig framförallt efter en identitet. Den identiteten kan vara förankrad till ett gemensamt språk, religion, livsstil och etnicitet. Det gruppssamhället definierar sig självt utifrån ett visst tankesätt som grupp och som medlemmar av den specifika gruppen. Hot mot gruppens/samhällets säkerhet kan orsakas av en viss

utveckling eller makt som hotar deras fortsatta existens som grupp/samhälle.

Det är därför fullt möjligt för en stat att vara säker, i form av militär och politisk karaktär, samtidigt som en grupp inom staten är under någon form av hot (Sheehan 2005:84).

Säkerhet sett från detta perspektiv kan då vara någon form av "identitets säkerhet" eller kulturell säkerhet, då det som är under hot är gruppens identitetsexistens. Sådana grupper är "självgjorda" grupper och denna identitet kan vara knutet till en viss plats av olika anledningar, så måste dock inte alltid vara fallet. Det problematiska med denna inställning är att gruppen eller samhället kan komma att behandlas som en statisk entitet, som är fullgjord och utan nyanser. Även om hotet kan identifieras, så betyder det inte nödvändigtvis att alla i gruppen kommer att handskas med problemet på samma sätt. Identiteten är flyktig och under ständig konstruktion. Gruppen eller samhället kan mycket väl bygga sin identitet kring vad den är, men även i relation till vad en inte är. Därmed blir det även en fråga om vem den andra är (Sheehan 2005:84-85).

En rapport som Världsbanken har gjort visar att globaliseringen har bidragit till en snabbt växande medelinkomst i över 25 år, där utvecklingsländerna spelar en central roll. Denna tillväxt kommer dock att följas av ökade klyftor och förmodligen även grava miljöproblem. Sett från det perspektivet kommer då globaliseringen även att öka farorna för mänsklig säkerhet i termer av marknad, produktion och finans. Om dessa lämnas obevakade kan de komma att göra världens fattiga, ännu fattigare. Konsekvenserna på ett socialt och politisk plan skulle vara ödesdigra (Hampson 2009:234).

Globaliseringen har dock även en positiv sida, för trots de många utmaningarna, skapas även nya möjligheter för ekonomisk säkerhet och tillväxt som når ut till människor och länder som tidigare varit exkluderade (Human Security Now

2003:iv). För detta krävs det dock någon form av tillsyn eller regler för de institutioner som ska vara en del av detta. Om human security kräver frihet från rädsla och frihet från nöd så lever majoriteten av världens befolkning under osäkerhet då den internationella ekonomin, så som den ser ut i världen idag, innebär en form av strukturellt våld mot befolkningen (Sheehan 2005:77).

4. Mandé Norte/Murindó

I detta avsnitt kommer fallet att lyftas fram samt Embera-katíos indianernas perspektiv på situationen och det som har skett i området sedan Rio Tinto blev engagerad i området.

4.1 Projektet Mandé Norte/Murindó och Embera-Katío Indianerna

År 2005 gav den colombianska regeringen tillstånd till den amerikanska Muriel Mining Corporation och det transnationella samriskföretag Rio Tinto plit på utforskningen samt exploateringen av mineraler som guld, koppar och molybden i ett projekt som kom att kallas Mandé Norte/Murindó. Området täcker 160 km², ca 16 000 hektar, mellan Murindó kommunen i Antioquia departementet och Carmen del Darien kommunen i Chocó departementet. Rio Tinto som är en av världens största gruvföretag (och är registrerad i London och australiensiska börsen) har haft en 80 procent andel och varit en stor finansierare av utforskningen av projektet (abcolombia 2012).

Chocó är ett område som är känd för sina inhemska arter av naturliv, flora och fauna. År 1959 blev området deklarerat ett naturreservat av regeringen och år 1970 blev landet erkänd att tillhöra Embera-katío indianerna, den afro-

colombianska befolkningen fick sin kollektiva rätt till jorden år 2000. Befolkningen i området har i juridisk mening rätt över territoriet (Solly 2009, Solly 2011).

Den colombianskan regeringens geologiska institution, Ingeominas, granskade år 1975 området som en del av ett projekt från FN för vilket potential området hade ifråga om mineraler. Undersökningen blev färdig på 1990-talet och de fann en stor mängd koppar, molybden och i vissa områden även guld. Fyndigheterna hittades framförallt i den östra delen av en mindre bergskedja norr om staden Murindó och ca 165 km nordöst om Medellín, som är den andra största staden i Colombia. The Phelps Dodge Company hade rättigheterna till koncessionen, men sålde dem till Muriel Mining Corporation som senare blev ett samriskföretag till den brittisk-australiensiska Rio Tinto pl. Befolkningen i regionen fick dock inte någon information om det stora antal företag som var intresserade av att exploatera området känt som Cerro Cara de Perro. Utforskningen började utan lokalbefolkningens tillstånd och emot deras önskningsar (Solly 2009).

Befolkningen menar att konsultationen innan projektet startade var inte gjord på rätt sätt, utan var snarare ett bedrägeri. En av medlemmarna i den indianska organisationen i Antioquia (OIA), Yagarí säger;

”They invited some leaders to meetings during which they gave them food and drink and they never told them about the exploration that they were going to do. For the Government, this was a valid proceeding and so they started prospecting”.

De tillkännagav även att regeringen erkände språkrör som inte representerade vare sig de tolv Embera folken eller de två afro-colombianska grupperna i området. Befolkningen menar att de som blev tillfrågade var mutade, hotade

eller inte bor i den påverkade regionen, och menar då att det inte har funnits någon person/representant lämplig för konsultation (Solly 2009). Befolkningen anordnade sedan ett eget möte mellan den 24:e och 28:e februari 2009 för att besvara frågan om gruvprojektet Mandé Norte/ Murindó var önskad. Alla tolv indianska grupper i reservaten Uradá, Juaguamiandó floden, Chageradó-Tirriquitadó floden och Murindó floden, samt de två afro-colombianska grupperna från Pueblo Nuevo, Jiguamiandó floden Humanitära Zon, var på plats. Svaret blev ett enhälligt nej, med hela hundra procent av befolkningen som röstade. Direkt efter röstningen gick grupperna till de områden som redan hade blivit skövlade och höll i en ceremoni för att förlika andarna (pbi colombia no 18 2011:19, pbi colombia no 11 2009:10).

Frågan om konsultationen ägde rum på ett tillämpligt sätt är central i denna fråga då den colombianska konstitutionen kräver detta för att ett utgrävningsprojekt ska kunna vara möjlig och är även en del av FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter. I januari 2009 träffade en delegation från den indianska befolkningen med ombudsmannen för de mänskliga rättigheterna för att förklara för honom att konsultationen inte var legitim (Solly 2009).

Företaget har sedan gått in i territoriet och startat megaprojektet Mandé Norte. Tillsammans med företaget kom även en militärgrupp, fjärde och sjuttonde brigaden från den colombianska armén. Embera-katío befolkningen har inte velat ha några väpnade grupper i sitt territorium, och speciellt inte i det område runt Cerro Cara de Perro, eftersom berget är heligt för befolkningen (Molano 2009). I Embera-katíos tro är berget en av de heligaste i deras kultur. Enligt "el jaibaná", den spirituella ledaren och vis lärare, är berget en sorts fångelse för dem andar, "jai", som är onda för människor. Under speciella ceremonier fördrivar denna "jaibaná" de onda andarna och stänger in dem i berget. Därmed skulle en utgrävning av berget frigöra dessa andar och med detta skulle ursprungsfolkens undergång komma. För Embera-katío indianerna är platsen en

balanspunkt mellan människan, goda och onda andar samt naturen. Det är även det botaniska centrum där medicinalväxter är koncentrerade, i viss form ett apotek för traditionella läkare och även platsen för deras kunskap (pbi colombia no 11 2009:10, Muñoz 2009).

Utöver de religiösa effekterna för befolkningen-, finns det även miljömässiga sådana. Området är ett viktigt avrinningsområde där en stor mängd floder och vattenfall föds. Detta skulle leda till en stor ekologisk förstöring då allt detta skulle bli förorenat. De metoder som företaget använder sig av kräver att berget blir ”avhugget” för att sedan kunna komma åt mineralerna. Detta skulle då påverka dels flora och fauna som finns i området då de blir fysiskt avhuggna och borttagna och även alla vattendrag som börjar sin väg i området (Muñoz 2009).

Befolkningen har blivit hotad av närvaron av paramilitära och gerilla grupper, samt den colombianska armén. Grupperna har rapporterat om att de personer som har protesterat högt om projektet har blivit anklagade för att vara gerillamedlemmar. Denna anklagelse blir till ett direkt hot mot deras liv i ett land som Colombia då paramilitära grupper är verksamma i området och denna stigmatisering gör dem till ”legitima” militära mål. I januari 2010 blev ett hus bombat av den colombianska militären i vilket två personer från Embera-katío blev allvarligt skadade. Detta ledde till att Inter-American Commission on Human Rights utnämnde reservatet till en humanitär zon och krävde säkerhetsåtgärder för de 87 familjerna som bor i området och risken som kommer med militariseringen (Pbi colombia no 18 2011:19).

Medlemmarna i grupperna har varit ledsagade och rädda av den colombianska kyrkliga organisationen; Comision Intereclesial de Justicia y Paz (CIJP) och Peace Brigades International för internationell bevakning. Detta sedan medlemmar i organisationen har blivit hotade till livet (Solly 2009). Under februari 2011 till november samma år blev nitton personer från ursprungsfolken

i Antioquia mördade, och tjugo personer till har dödsdomar hängande över sig.

Nuri Yagarí menar att det inte finns några tvivel till vilka grundorsakerna är, å ena sidan handlar det om att Embera indianerna kräver sin rätt över territoriet och å andra sidan på grund av deras vägran att delta i den väpnade konflikten. Många av dessa väpnade grupper ägnar sig även åt odling av illegala grödor. Den colombianska armén försvarar megaprojekten till vilka regeringen har utfärdat licenser utan att först ha konsulterat lokalbefolkningen. Hoten har varit mot de ledare som dels har visat motstånd mot projektet och som arbetar för att skyddslagarna ska respekteras, men också mot de som kräver att få tillbaka den mark som de har fördrivits ifrån (Andersson 2011).

ONIC (Organización Nacional Indígena de Colombia) är en indiansk organisation i Colombia som länge har varnat för att hälften av de indianska samhällena i landet kommer att försvinna. Den nationella konstitutionella domstolen har också visat oro då ca trettiofem ursprungsfolk redan har försvunnit,- något de menar beror på de många megaprojekt som pågått i just deras territorium (mindixenes.org 2012). I flera regioner i Colombia, och däribland området kring projektet Mandé Norte/Murindó, har anklagelser de senaste tio åren varit att de paramilitära grupperna har genomfört en modell för att undertrycka befolkningen genom; kollektiv ödeläggelse, mental och spirituellt undertryckande av befolkningen. Försök att kontrollera genom belägring och selektiv förföljelse. Ockupering av territorium genom skövling och exploatering av naturrikedomar i samarbete med olika projekt för världsmarknaden. Det har även nämnts att detta har, i vissa fall, gjorts i samarbete mellan den colombianska armén och paramilitära grupper, som i operation "Genesis" år 1996 och operation "Atrato storm" i december år 2002 (PPTTRC 2006).

5. Analys

I detta avsnitt knyts Rio Tintos CSR åtagande och human security med befolkningens situation kring projektet Mandé Norte/Murindó. Rio Tintos handlande ska analyseras i förhållande till deras CSR åtagande för att därefter analysera säkerheten för befolkningen utifrån human security.

5.1 Rio Tinto, CSR och Embera-Katío indianerna

Rio Tintos CSR policy är klar och tydlig med att erkänna att för ett bra samarbete krävs det genomskinlighet, förståelse och kommunikation. De är tydliga med att medge vikten av att ha en dialog med lokalbefolkningen så att dessa ska kunna ha något att säga till om de förändringar som kan komma att ske (Rio Tinto, Community Rights). Dialogen är även något som stöds av dels FN:s deklARATION om ursprungsfolkens rättigheter, av den colombianska konstitutionen samt av NGO:s. Rio Tintos policy om de mänskliga rättigheterna är också väldigt tydlig med att klargöra att de har för avsikt att skydda och främja andra människors rättigheter. Företaget påpekar även att de kräver av sina samarbetspartners att följa deras CSR policy och vill inte på något sätt förknippas med aktörer som kan vara eller är inblandande i brott mot mänskligheten, detta gäller även stater (Rio Tinto, Human Rights Policy 2007).

Det är helt i CSR anda och är även något som uppmuntras av FN:s Global Compact samt andra organisationer och NGO:s.

För befolkningen runt Mandé Norte/Murindó har fallet dock varit annorlunda. Embera-katio indianerna och deras grannar, de två afro-colombianska grupperna, har inte blivit tillfrågade på ett rättfärdigt och genomskinligt sätt om deras åsikter ifråga om projektet Mandé Norte/Murindó (Solly 2009). Befolkningen har känt att deras röster inte har blivit hörda och inte har kunnat vara självbestämmande på något sätt, trots att dem enligt lag har den kollektiva rätten till marken (Pbi Colombia nr 18 2011:19). Där har företaget inte tagit sitt etiska ansvar då de brutit mot sin egen CSR policy samt att de blivit inblandade i brott mot befolkningens rättigheter och därmed brutit mot FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter.

Vidare skriver företaget att deras säkerhetspersonal är väl utbildade i de mänskliga rättigheterna och att de eftersträvar att ständigt följa dem. Företaget menar vidare att säkerhetsstyrkorna har fått klara besked om gränserna av bruket av våld. Det gäller även i de fall där företaget använder sig av de nationella styrkorna, för att än en gång poängtera att de inte vill bli associerade med några som helst kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Utbildningen om de mänskliga rättigheterna och begränsningen av våld är till för att kunna ha en öppen kommunikation med befolkningen (Rio Tinto, Human Rights Policy 2007). Befolkningen har dock sagt att de inte har gått med på att ha militära styrkor i sitt område. Då de inte är intresserade av att dras in i den väpnade konflikten som pågår i landet. Det har heller inte respekterats av vare sig Rio Tinto eller den colombianska staten, som tillsammans skickade dit två brigader (Molano 2009). Det kan förklaras med att företagets anställda behövde en viss form av beskydd, men det går dock fortfarande emot Rio Tintos CSR åtagande och mot FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter. Att ha väpnade

grupper inom sitt område kan sätta befolkningen i en obekväm situation då de kan bli anklagade av motståndarsidan för att vara kollaboratörer.

I ursprungsfolkets syn har den heliga platsen skändats i och med att ovälkomna människor har grävt sig in i det heliga berget. Militariseringen och närvaron av människor som de anser inte har rätt att vara i området har också bidragit till vanhelgande. Embera-katio indianerna har därmed känt ett stort hot mot sin kultur och att denna har kränkts (Molano 2009). Detta går tydligt emot Rio Tintos CSRs policy och häftet ”Why culture heritage matters”. Där är de klara med vikten av att respektera de kulturella platserna som finns samt att lyssna på lokalbefolkningen för att kunna förstå vikten och identifieringen av dessa områden. NGO:s rapporterar om att befolkningen har haft många fler ceremonier än vanligt i ett försök att förlika andarna ända sedan företaget och den colombianska armén anlände. För befolkningen har balansen rubbats och med detta har enorm stress producerats bland människorna. Själv mord och självmordsförsök har även förekommit bland ungdomar i befolkningen som de indianska ledarna förklarar med att ungdomarna är pessimistiska inför framtiden och känner att gruppens existens är i fara (Solly 2009, Pbi Colombia nr 18 2011:19, Muñoz 2009). Det visar tydligt att kränkningarna mot deras helgedom samt den fysiska tillintetgörelsen av berget påverkar befolkningens fysiska säkerhet, identitet, kultur, religion och mycket annat. Rio Tinto har ett ansvar inför detta då de har gått emot sina egna CSR policys och även mot internationella deklARATIONER och nationell lag. Något som företaget har som regel att följa. Det faktum att Rio Tinto plit har en CSR policy betyder även att de anser att deras agerande spelar roll för andra människors säkerhet och rättigheter samt att de har ett etiskt ansvar mot samhället.

Rio Tintos många CSR åtaganden är ett bevis på att företaget anser att de har ett visst ansvar mot befolkningen i de områden de är verksamma i. Ansvar att dels respektera de mänskliga rättigheterna, men även att handla på ett etiskt korrekt

sätt. Detta innebär även att vara mån om andra människors situation och att inte utsätta andra människor för hot och osäkerhet. Företagets CSR policys visar även på att de anser att de själva tror sig vara förmögna att bidra med en positiv förändring och att de har vissa krav att uppfylla.

I flera fall har de mänskliga rättigheterna kränkts trots att Rio Tinto är noggranna med att klargöra att de kräver av sig själva och sina samarbetspartners att detta inte ska hända. Ansvar för att skydda de mänskliga rättigheterna faller i juridiskt mening dock på den colombianska staten. Men i ett land som Colombia som har haft en internkonflikt i över fyrtio år och vars rapporter sedan 2003 visar att regeringens egen dokumentation om mänskliga rättigheter är illa, blir det förståeligt att det inte är lätt att i sin tur tvinga transnationella företag att följa dem (Kronforst 2005:337). Rio Tinto har dock i sin CSR att de inte vill vara anknutna till några aktörer som bryter mot de mänskliga rättigheterna. Detta gäller även stater. I Mandé Norte/Murindó fallet följer de dock inte sina egna CSR åtagande.

5.2 Human Security och Embera-katío befolkningen

Militariseringen av området kring projektet Mandé Norte/Murindó har uppfattats som negativt av befolkningen. De menar att de inte har känts sig säkra av att ha colombianska styrkor nära sina hem. Speciellt i de fallen där väpnade soldater har dolt sina identiteter och gömt sig emellan befolkningen och därmed aktivt placerat befolkningen mitt i konflikten. Befolkningen har inte varit positivt inställd till att ha väpnade grupper i sitt område överhuvudtaget. De menar att genom att placera väpnade styrkor inom sitt område, har man därmed

tagit konflikten till dem (Pbi Colombia 2011:19). I vissa fall har också ledare för de indianska och de afro-colombianska grupperna blivit anklagade för att samarbeta med gerillan (Andersson 2011). En sådan anklagelse är ett direkt hot mot dessa människors liv, då de blir till ”legitima” militära mål för paramilitärerna som är aktiva i området. En sådan stigmatisering påverkar även ledarnas och befolkningens trovärdighet i dels den resterande colombianska befolkningens ögon samt i den internationella scenen.

Human security menar att varje människa ska kunna handla efter flera möjligheter och kunna vara självbestämmande samt ha makten att kunna påverka sin situation (UNDP 1994:22-25). För befolkningen omkring projektet Mandé Norte/Murindó, handlar det om deras kultur, religion och seder (Solly 2009, 2011). Befolkningen har fått sina valmöjligheter begränsade i de fall där exempelvis områden har spärrats av, i form av att befolkningens rörelsefrihet har förhindrats. Detta har lett till dels förlust av inkomst och svårigheter för transport, men även till att de religiösa platserna har blivit oåtkomliga. Platserna har även kränkts då ovälkomna människor har tillträtt området (Solly 2009). Spärrade områden har lett till ett hot mot matsäkerheten på grund av begränsningar av den agrikulturella (PPTTRC 2006). Befolkningen har blivit kränkt i den bemärkelsen att de har blivit utsatta för osäkerhet ifråga om sin framtid och hot mot sin nuvarande livsstil och kultur.

Embera-katío indianerna har varit i dessa områden långt innan koloniseringen av Amerika och har ett eget språk och livsstil. De har sedan länge skapat sig en egen identitet som skiljer sig från majoriteten av den colombianska befolkningen som är etniskt mestiz. Deras livsstil är starkt anknutet till jorden som de brukar, men som också är moder jord som de beskriver som ”modern till våra förfäder, till oss som idag lever och till våra barn, barnbarn och så för alltid.” (Muñoz 2009). För Embera-katío indianerna är människokroppen en del av moder jord och därmed måste hon skyddas. För dem är jorden en del av

kroppen på samma sätt som vattnet vi dricker, maten vi äter och luften vi andas (PPTTRC 2006). För Embera-katío indianerna betyder förstörelsen av jorden och deras boplatser också en förstörelse av sig själva. Betydelsen av en förlust på berget Cerro Cara de Perro och de områden som är stängda för befolkningen är även en förlust av del av sin identitet och sina förfäder. Det vore att förlora sin kultur och sed, och därmed sin identitet. För Embera-katío indianerna representerar närvaron av Rio Tinto plit och övertagandet av berget, ett hot mot sin fortsatta existens.

De ekonomiska aspekterna av konflikten har för lokalbefolkningen varit att de många gånger har blivit tvungna att avbryta sina arbeten på grund av dels konflikter, men även på grund av de gånger då företaget anser att en situation har blivit ett säkerhetshot. Vid flera tillfällen har områden stängts av och människorna har inte kunnat färdas eller passera områden vilket har lett till ekonomiska förluster. De förmåner till lokalbefolkningen ifråga om arbeten som företaget hade tänkt erbjuda, kom aldrig till praktiken eftersom båda företagen blev stämnda av lokalbefolkningen inför Colombias konstitutionella rätt. Befolkningen vann första och även andra omgången, som blev klar i maj i år (2012) (CIJP 2012). Det innebär att vi inte kan veta om den ekonomiska säkerheten hade förbättrats eller försämrats i just det avseende. Däremot vet vi hur situationen har varit ända sedan företagen har varit aktiva, och kan utifrån detta komma till slutsatsen att lokalbefolkningens ekonomiska säkerhet har varit under en del hot för lokalbefolkningen.

Utforskningen av berget påverkar ekosystemet och befolkningen genom omledning av vattentillförsel, omplacering av en otroligt stor mängd jord och de pågående explosionerna (PPTTRC 2006). Många av floderna och vattenfallen i regionen har sitt avrinningsområde vid projektet. En utvinning av bergets mineraler skulle leda till att de avrinningsområdena antagligen skulle bli avledda och förmodligen också bli förorenade. Vattentillförseln från skogarna till andra

ekosystem och städer skulle bli påverkade av projektet (Molano 2009).

Utvinning av mineraler är vattenkrävande vilket leder till en stor minskning av vatten för befolkningen och naturen, att naturliga vattenkällor torkar upp och att vattnet blir i många fall förorenad av de giftiga kemikalier som används i de olika stadierna av exploateringen av mineralerna. Några exempel på kemikalier som används är cyanid och koncentrerade syror. Det unika växtlivet som finns på platsen, som i många fall är utrotningshotad idag, skulle förloras (PPTTRC 2006).

Förlorad traditionell mark, vräkning, flykt och omplacering, förbrukning av de nödvändiga resurserna för den fysiska och kulturella överlevnaden, förstörelse och kontaminering av miljö och att våldet har blivit alltmer vanligt är ett hot mot befolkningens säkerhet (CIJP 2012). Genom att deras boende blir obeboeliga och deras tillgång till mat försvaras då marken, och likaså vattnet, tas ifrån dem eller förorenas, blir följderna att befolkningen flyttar från sina områden för att kunna överleva och blir då en del av de många miljoner internflyktingar som finns idag i Colombia.

6. Slutsats

Uppsatsens syfte var att undersöka om Rio Tinto plit följde sina CSR åtagande gällande projektet Mandé Norte/Murindó under åren 2005-2011 och hur befolkningens säkerhet har påverkats av företagets verksamhet i området. Det visade sig att Rio Tinto bröt mot sina CSR åtagande vilket ledde till att befolkningens säkerhet kom till skada. Situationen för Embera-katío indianerna och de två afro-colombianska grupperna i området kring projektet är tyvärr bara ett fall av många där företag inte har velat ta sitt sociala ansvar. Även om just Rio Tinto har en klar CSR policy och är engagerad i en rad olika organisationer samt har skrivit på FN:s Global Compact, har det dock visat sig att detta inte är tillräckligt. Företaget följde inte sina CSR åtagande.

Global Compact är ett steg åt rätt håll som på ett direkt sätt engagerar transnationella företag på en internationell nivå. För företagen har engagemanget lett till ett bättre anseende och ett större bifall för deras projekt. Detta har varit positivt för både värdländerna, befolkningen, samt företagen. Problem har dock uppstått när företagen har använt sig av Global Compact som ett medel för att marknadsföra sig själva och sedan inte har följt dess principer. Rio Tinto plit kan ses som ett exempel på detta, då de hänvisar till Global Compact-, men har sedan i exempelvis projektet Mandé Norte/Murindó, inte följt dess policy. Sådana här fall visar på att det krävs något mer bindande för företagen än endast dagens riktlinjer. Om företagen ska gynnas och skyddas av rättigheter, så borde det även finnas skyldigheter för dem. Speciellt gällande de fallen och projekt där en hel grupps existens kan komma till skada, som i fallet för Embera-katío indianerna i Colombia.

Om transnationella företag samarbetar tätt ihop med stater, NGO och lokalbefolkningen kan de tillsammans utveckla effektiva lösningar på de problem som affärsverksamheten stöter på i områden som är drabbade av våldsamma konflikter. Den privata sektorn, från stora transnationella företag till mindre verksamheter, kan ha en viktig roll att spela ifråga om socioekonomisk utveckling, för att höja levnadsstandarden för befolkningen och i att bidra med förebyggande mot samt resolutioner i våldsamma konflikter. CSR kan vara ett verktyg för att uppnå detta och kan tillsammans med human security utvecklas för att ha alla människors bästa i åtanke. För en ökad säkerhet för människor i våldsamma konflikter kan CSR vara ett medel att använda. Det är här jag ser länken till CSR, då den kan användas för att skydda människor från hot så som; miljöförstöring, arbetslöshet, kränkning av kulturella platser, skydd av de mänskliga rättigheterna och allt som human security innefattar.

Om företag handlar efter CSR:s riktlinjer leder detta automatiskt till ökad säkerhet för lokalbefolkningen i de områden där verksamheten befinner sig. Eftersom CSR åtagande kräver ett etiskt handlande och därmed även ett ansvar för sina handlingar, blir företagen mer benägna att handla på ett sätt där varken människor eller miljön kommer till skada. Eftersom i intresset för CSR i Colombia kommer framförallt från NGO:s och från utlandet. Istället för från den colombianska regeringen och befolkning kan det vara en förklaring till varför företaget inte valde att följa sina CSR åtagande i just Mandé Norte/Murindó fallet. Företaget gör dock ingen skillnad till detta i sina egna CSR policys och menar att de alltid ska följa de, vilket då inte görs i det colombianska fallet.

Embera-katio befolkningen utsattes för hot genom att deras mark blev tagen utan någon tidigare konsultation, vilket är ett brott mot den colombianska konstitutionen och mot FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter. Deras

liv har utsatts för hot genom att dels hamna i mitten av den interna konflikten som pågår i landet, men även genom förorening av vatten och mark. Detta har lett till ett direkt hot mot befolkningens hälsa. Kränkning av kulturella och religiösa platser förekom också vilket även är ett hot mot deras identitet. De har också lidit av förluster i form av utebliven ekonomisk inkomst på grund av avspärning av områden. Utifrån ett human security perspektiv blev befolkningens säkerhet hotad i flera aspekter. Det hade dock kunnat förhindras om Rio Tinto hade handlat efter sina egna CSR policys. Företaget har många tydliga och kloka riktlinjer för de ska de förhålla sig i möten med en ursprungsbefolkning. Om riktlinjerna följs kan andra människors säkerhet garanteras.

”Vi föredrar att skydda och försvara moder jord, som är modern till våra förfäder, till oss som idag lever och till våra barn, barnbarn och så för alltid. Som ni ser, här är vi och närvarar varenda indian som sig själv, för att göra anspråk och försvara det som har varit vårt länge innan de vita hittade på alla de lagar och döda bokstäver som de idag använder för att lura och röja undan oss, de påhittade gränserna som de vill få oss att tro är verkliga, för att dela på våra familjer, de där lapparna som gör att ögonen på er vita lyser av girighet och som är meningen att ni ska köpa våra drömmar om transcendens bundna till det enda som för oss är verkligt; för att den Embera utan sin jord är ingenting. Därför föredrar vi att fortsätta falla döda av hunger, något som har hänt med flera av våra barn de senaste dagarna.” Embera-katío Ledare

(Muñoz 2009)

7. Referenser

7.1 Böcker:

Bexell, Magdalena (2005) ”*Exploring Responsibility, Public and private in human rights protection*”. Lund Department of Political Science: Lund.

Hampson, Osler (2009) ”*Security Studies, An introduction*”. Edited: Paul D. Williams
Routledge:London.

Lundalh, Ulf, Skärvad, Per-Hugo (1999) ”*Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*”. Studentlitteratur: Lund.

Teorell, Jan, Svensson, Torsten (2007) ”*Att fråga och att svara, Samhällsvetenskaplig metod*”. Liber AB: Malmö.

Visser, Wayne, Tolhurst, Nick (2010) ”*The World Guide to CSR a country-by-country analysis of corporate sustainability and responsibility.*”. Greenleaf Publishing Limited: Sheffield.

Sheehan, Michael (2005) ”*International Security, An analytical survey*”. Lynne Rienner Publishers, Inc:Colorado.

Zerk, Jennifer (2006) ”*Multinationals and Corporate Social Responsibility, Limitations and opportunities in international law*”. Cambridge University Press: Cambridge.

7.2 Artiklar:

De Jonge, Alice (2011) ” *Transnational corporations and international law: bringing TNCs out of the accountability vacuum.*”, critical perspectives on international business, Vol 7 Iss: 1 pp. 66-89

Dias, Ayesha (2007) ” *Human Rights Accountability of the Minerals Development industry*”. Greenleaf Publishing.

Haslam, Paul Alexander (2004) ” *The Corporate Social Responsibility System in Latin America and the Caribbean*”. Policy Paper, FOCAL.

Howard-Hassman, Rhoda E (2012) ” *Human Security: Undermining Human Rights?*”. Human Rights Quarterly, Vol 34 Iss:1 pp 88-112.

Commission on Human Security (2003) ” *Human Security Now*”. New York 2003.

Kronforst, Lucy (2005) ” *Transnational Corporations and Human Rights Violations: Focus on Colombia*”. Wisconsin International Law Journal s.321-344.

Mahoney, L.S, Thorne, Linda (2005) ” *Corporate Social Responsibility and Long-term Compensation: Evidence from Canada*”. Journal of Business Ethics 57: 241-253.

McCorquodale, Robert (2009) ” *Corporate Social Responsibility and International Human Rights Law*”, Journal of Business Ethics 87:385-400.

Sagebien, Julia, Lindsay, Nicole, Campbell, Peter, Cameron, Rob, Smith, Naomi (2008) ” *The Corporate social responsibility of Canadian mining companies in Latin America: A systems perspective*” Canadian Foreign Policy Journal, 14:3, 103-128.

Solly, Richard (2009) ” *Submission to the Joint Committee on Human Rights: Rio Tinto and the impact of the Mandé Norte/Murindó mining exploration project on indigenous Embera and Afrocolombian communities in the provinces of Choco and Antioquia, Colombia*”. Solidarity With Colombia Campaign

Peinado-Vara, Estrella (2004) ” *Corporate Social Responsibility in Latin America and the Caribbean*”, Inter-American Development Bank, No PFF-102.

Peace Brigade International Colombia (2011) ” *Mining in Colombia: at what cost?*”. ColomPBla no 18, November 2011.

Peace Brigades International Colombia (2009) ””*A struggle for the good of humanity*”;
indigenous peoples reject mining project”. ColompBla no 11, Oktober 2009.

7.3 Online material

Andersson, Annika (2011) ”*Colombia: Humanitär kris och försvinnande i Antioquia, Colomba*”. 16 december 2011, Diakonia. [online]
<http://www.diakonia.se/sa/node.asp?node=4187> (besökt 14.05.2012).

Comisión Intereclesial de Justicia y Paz (2012) ”*Indigenas y afrocolombianos del Jiguamiandó, sus derechos se hacen efectivos*”. 11 maj 2012, ABColombia. [online]
<http://justiciaypazcolombia.com/Indigenous-and-Afro-Colombians-of> (besökt 24.05.2012)

Rio Tinto (2009) ”*Why Cultural Heritage Matters*”. [online]
http://www.riotinto.com/documents/ReportsPublications/Rio_Tinto_Cultural_Heritage_Guide.pdf (besökt 14.05.2012)

Rio Tinto (2007) ”*Community Policy*” [online]
http://www.riotinto.com/sustainabledevelopment2011/pdf/communities_policy.pdf (besökt 14.05.2012)

Rio Tinto (2007) ”*Human Rights*”. [online]
http://www.riotinto.com/sustainabledevelopment2011/governance/human_rights.html
(besökt 14.05.2012).

Rio Tinto (2007) ”*Human Rights Policy*” [online]
http://www.riotinto.com/documents/ReportsPublications/Human_rights_policy.pdf (besökt 14.05.2012)

Miradoriu de los derechos de los pueblos indíxenes (MIDEPI) (2011), ”*La grave situación de los pueblos indígenas no contó con la UE a la hora de rubricar el TLC con Colombia*”, 17 juni 2011 [online] <http://mindixenes.org/spip.php?article248> (besökt 14.05.2012).

Molano Bravo, Alfredo (2009) ”*La Socia Mandé Norte*” El Espectador, 24 mars 2009. [online] <http://www.elespectador.com/choco/columna111273-socia-mande-norte> (besökt 14.05.2012)

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen
Freds och konfliktvetenskap

FKV01
VT2012

Handledare: Lisa Strömbom

Muñoz, Pedro (2009) ”*El Proyecto Mandé Norte desde la visión del Embera*”. Periferia
Prensa Alternativa, mars 19 2009 [online]

http://www.periferiaprensa.org/index.php?option=com_content&view=article&id=176:el-proyecto-mande-norte-desde-la-vision-del-embera&catid=50:edicion-38&Itemid=570

(besökt 14.05.2012)

Permanent People's Tribunal Session on Transnational Enterprises and the Rights of People
in Colombia (2006). [online] <http://www.wrm.org.uy/countries/Colombia/mining.pdf>

(besökt 14.05.2012)

Solly, Richard (2011) ”*Rio Tinto plays musical chairs at Mande Norte*”. 19 januari 2011,
London Mining Network. [online] <http://londonminingnetwork.org/2011/01/rio-tinto-plays-musical-chairs-at-mande-norte/> (besökt 14.05.2012).

UNDP (1994), ”*New Dimension on Human Security*”. [online]
http://hdr.undp.org/en/media/hdr_1994_en_chap2.pdf (besökt 14.05.2012)